

Estudi literari d'*El Rey Herodes Manacori*

Joan Gelabert i Miró

M. Magdalena Gelabert i Miró

Agraïments

Volem expressar el nostre agraïment a diversos informadors que ens han ajudat d'una manera o altra a poder dur a terme aquesta investigació: Albert Carvajal, Rafel Ferrer Massanet, Tòfol Pastor, Antoni Tugores, Salvador Tàrraga, Jaume Melis i Joan Riera Bordoy, que ens deixà consultar i treballar amb un exemplar de l'obra de la seva propietat. A tots ells, moltes gràcies.

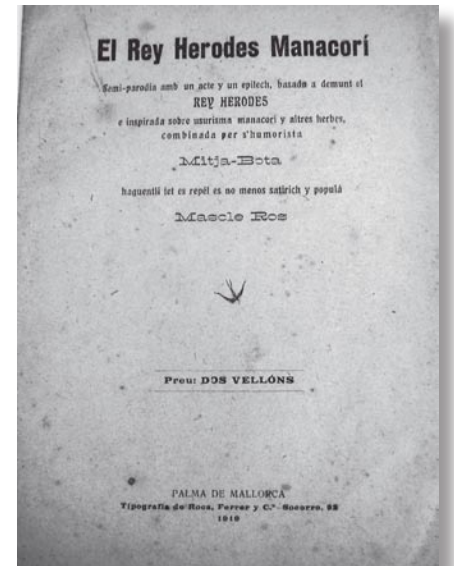
Introducció a *El rei Herodes Manacori*

Francesc Oliver Billoch i el seu context social

Francesc Oliver Billoch, "Mitja-Bota", nasqué a Manacor l'any 1895. Fou procurador dels tribunals, pilot d'Aviació Civil i delegat de Pesca del Port de Manacor; aquesta activitat centrà els seus darrers anys d'activitat.

Sembla que Francesc Oliver Billoch fou regidor durant un període breu de temps; a ell no li interessava gaire la política. Era fill de batle i germà de Josep Oliver Billoch, que fou també batle en dues ocasions, més conegut com "es batle Pepet". Es diu que fou un bon batle malgrat que es tractà d'una etapa de gran corrupció administrativa.

Fundà la primera acadèmia d'Aviació Civil de tot l'Estat i muntà una companyia

d'hydroaviació que treballava a Porto Colom. Més endavant aconseguiren la franquícia de la correspondència que comunicava Barcelona i Mallorca.

Era el contramestre del Port, el delegat de Marina i el patró major de la Confraria de Pescadors de Porto Cristo i, sovint, solia anar amb la gorra de mariner.

En aquells moments Manacor era un poble pobre, afamegat i empobrit per la Primera Guerra Mundial. Fins i tot trobam persones que venen la seva pròpia roba al Monte Pio. La Guerra del Marroc també actua com a rerefons i afecta molts de manacorins. Existeixen unes normes de producció que només permeten exportar de les Illes porcs i figues seques. És una època en la qual els pagesos s'enriqueixen i compren terres i possessions i el contraban es converteix en habitual i freqüent en aquesta societat. Es diu que el mateix Francesc Oliver hi estava implicat.

Just un any abans de l'edició de l'obra, l'any 1918, es produí l'any de la grip i a Manacor moriren 67 persones.

Les persones que el conegueren ens l'han presentat com una persona alegre, especialment irònica i amb un do particular per contar acudits. Li agradaven els toros. Se'l veia sovint pel *Barlovento* jugant al truc.

Morí a Porto Cristo l'any 1967.

Obra de Francesc Oliver Billoch

En l'apartat literari va escriure sis peces teatrals, tres comèdies i tres monòlegs. Probablement conformen tota la seva producció literària, però és difícil fer-ne una afirmació rotunda ja que Francesc Oliver solia ser un home descontent amb la seva obra i sovint esqueixava o modificava les obres, fins al punt que d'un dels seus monòlegs en podem trobar cinc versions.

L'interès de la producció dramàtica de Francesc Oliver es basa sobretot en el seu testimoni històric, ja que la totalitat de la seva obra es troba inspirada en la situació social del seu temps. Per això trobam la crítica sociomunicipal i la problemàtica de Porto Cristo.

Obra publicada

El Rei Herodes manacorí. Palma, 1919. Paròdia del popular rei Herodes, escrita en col·laboració amb Jordi Martí Rosselló, "Es Mascle Ros". Tipologia Roca i Ferrer. 36 pàgines. Estrenada al Centro de Variedades.

Constitueix la primera obra de Francesc Oliver Billoch; fou estrenada a Manacor i publicada a Palma l'any 1919. Comèdia en un pròleg, un acte i un epíleg. Una obra

que fou retocada per Jordi Martí Rosselló, "Es Mascle Ros", que posà el toc d'ironia punxant que el caracteritzava.

El Rei Herodes Manacorí, "inspirada sobre la usura i altres herbes", ofereix la particularitat d'estar basada en un fet real de la vida del propi Francesc Oliver, que és encarnat a l'obra com el personatge de la Sibil·la.

Tots els personatges són extrets de la realitat manacorina del seu moment i quan descriu el personatge de la sibil·la afirma: "gorrió plomat per s'usura, té bona veu i quan cantí tendrà una verga sense esporgar en sa mà, i en es cap da dalt hi haurà un portamonedes buit per arruixar an es seus contraris".

L'estrena d'aquesta obra costà un *processament* relatiu al mateix autor que es conta envoltat d'una anècdota. Es veu que un conegut banquer de la ciutat es va sentir al·ludit directament per l'obra i va exposar el cas al jutge. El jutge, per la seva banda, el va convocar per amonestar-lo. Francesc Oliver digué:

«-No sé de què em parla, senyor jutge.

-De la comèdia ofensiva per a molts homes de bé. Et podria sortir car.

-Seguec sense entendre res, senyor jutge...

-Li parl de la seva comèdia. No és vostè en Mitja-Bota?

-Sí, senyor jutge.

-Llavors, vostè n'és l'autor!

-Senyor jutge, jo som en Mitja-Bota, però... per què no demana vostè per l'altra mitja?»

El teatre es va omplir durant quatre vespres consecutius. El mateix Francesc Oliver era qui havia organitzat la companyia i amb l'èxit de la representació va considerar prou denunciada la situació.

Es Xeremier des Port. Monòleg en vers. Publicat a *Perlas y Cuevas* núm. 363 (agost de 1975). Es tracta d'una obra de vint-i-dues pàgines i tres-cents vuitanta versos. Es tracta d'un monòleg posat en boca d'un personatge real i ben popular de Porto Cristo. Es tractava d'un senyor que durant deu o dotze anys es passejava per la primer línia de Porto Cristo vestit a la mallorquina, amb calçons a l'ample i amb una xeremia que feia sonar davant els hotels o davall els pins. En la presentació de l'obra l'autor especifica que fou "escrita en un dematí", la qual cosa reforça la hipòtesi de la inspiració improvisada del seu glosat.

El xeremier es presenta i descriu tot un dia turístic per Porto Cristo: la visita a les coves, els hotels, la platja, els *souvenirs*, els autocars, etc. són presents en el recorregut que compta amb el seu humor i amb la visió paròdica que caracteritza el conjunt de la seva obra.

El patró de pesca de Mallorca Madrid, 1944. Excelsier. 88 pàg. Publicada per l'Institut Social de la Marina.

Obra inèdita

Quin temps era aquell... Comèdia en un acte i en vers. Té trenta-una pàgines mecanografiades. Suposa un nou acostament a la problemàtica de Porto Cristo. Es tracta d'una peça en un acte, de durada breu (uns quinze minuts). Un entremès que planteja una escena transcorreguda en una nit d'estiu a Porto Cristo. Cinc desenfeïnats: un cambrer, un pagès i la seva dona, un menestral i també la seva dona, passen revista a les circumstàncies socials de Porto Cristo. Es tracta d'una obra costumista, graciosa i carregada d'enginy en la qual Francesc Oliver mostra la preocupació pel Porto Cristo dels anys 50.

El Rei Herodes portenyo (1952). Comèdia en un acte i en vers. Fou estrenada a Porto Cristo l'any 1952. Consta de 70 pàgines manuscrites. Escrita l'any 1952, es tracta d'una obra inspirada en els problemes de Porto Cristo però també fa ús d'alguns fragments de la versió manacorina. L'obra consta d'un acte i un epíleg en el qual tornen a aparèixer la totalitat dels personatges del sàinet, però aquesta vegada sense excessius personalismes. Aquesta comèdia també fou representada però en una estrena de caràcter privat amb un èxit considerable.

Se fa sebre... Monòleg de sis pàgines mecanografiades. Aquesta peça té la forma d'un bàndol: "Don Llengo Llarga, natural de Son Taia Saios, nascut en es barri de Sa Murmuradora, fill de l'amo en Jeroni S'Embustero i de Madò Bet Sa Bugadera, nombrat per elecció popular batle d'aquest divertit poblet –Porto Cristo– saluda a tot es vecindari i fa a sebre..."

Es tracta de l'única obra en prosa de Francesc Oliver que ofereix una visió clara i sarcàstica dels problemes de Porto Cristo. Malgrat la seva curta extensió es tracta d'una obra intensa i curiosa.

La fi del Món. Monòleg en vers de quatre pàgines mecanografiades.

Es tracta de la darrera obra de Francesc Oliver i consta de cent vint-i-set versos. Un nou monòleg en el qual desfila tota la societat de Porto Cristo dels anys 60. En aquest cas els personatges apareixen amb noms, llinatges, malnoms i professions; són les persones que envoltaren els darrers anys de vida de l'autor.

Los peces de nuestro mar, de 430 pàgines mecanografiades.

Obra periodística

Fundà i dirigí l'any 1923 un setmanari anomenat *Manacor*.

Col·laborà posteriorment a *Voz y Voto*, *Diario de Mallorca*, *Arriba*, *Mares*, *Perlas y Cuevas*, etc.

Altres

En el vessant social, folklòric i docent, també impartí nombroses lliçons i conferències, especialment sobre temes mariners.

El Rey Herodes Manacorí: contingut

El Rey Herodes Manacorí és un sàinet o peça teatral humorística en un acte. Es tracta d'una paròdia que té com a objectiu la lluita contra la usura, però que es convertí en una obra polèmica a causa de la identificació dels personatges amb persones reals de la societat manacorina d'aquell temps. L'obra se situa a l'època actual (1919) i es representa a un jutjat municipal, celebrant un judici verbal.

L'obra ve encapçalada pel títol i el subtítol següents: "*El Rey Herodes Manacorí. Semi-parodia amb un acte y un epílech, basada a demunt el Rei Herodes e inspirada sobre usurisma manacorí y altres herbes, combinada per s'humorista Mitja-Bota haguentli fet es repèl es no menos satirich y populá Mascle Ros*".

A través d'ells, l'autor ens anuncia què serà el que vindrà a continuació de manera detallada. Es tracta d'una paròdia que l'autor titlla de "semiparòdia", suposadament pel tema que tracta. Serà breu, ja que consta només d'un acte i un epíleg. També hi figura un pròleg previ que és obviat per l'autor, potser pel fet que només presenta a través d'elements externs, que no intervenen a l'obra, el que succeirà després.

La peça partirà de la història del rei Herodes per tractar l'usurisme manacorí i "altres herbes". El tema que tracta és el de la usura, ben freqüent a la societat manacorina del seu moment i de la qual el mateix autor n'havia estat víctima. El tema és propi d'una societat que vivia en una situació de crisi i de grans mancances econòmiques que feien difícil la subsistència familiar.

És escrita per Mitja-Bota, però curiosament ell afirma que és "combinada" possiblement pel fet d'unificar els dos temes: la història del rei Herodes i la de la usura en una sola obra. Per acabar, ens recorda la supervisió de Jordi Martí Rosselló, "Es Mascle Ros", "no menos satirich i populá" que "li ha fet es repèl".

S'edità a Palma per Tipografia de Roca, Ferrer y c.^a, situada al carrer Socorro, 92, l'any 1919, de manera gairebé simultània a la representació i es va vendre pel preu de "Dos vellóns".

Aquesta obra va dedicada a Sebastià Perelló Arbona per part de Francisco Oliver Billoch, "Mitja-Bota", i reforça la dedicatòria Jordi Martí Rosselló, "Es Mascle Ros".

L'autor preveu que l'obra sigui representada a un jutjat municipal, en plena celebració d'un judici verbal. Destaca la presència d'un quadre del rei d'Espanya,

suposadament Alfons XIII (ja que el seu regnat abraça de 1902 a 1931) i del símbol de la Justícia representat per unes balances; en aquest cas l'autor especifica que han de tenir un plat més feixuc que l'altre, per la qual cosa simbolitzen, més aviat, la injustícia. També s'especifica que és a l'època actual, per tant, devers l'any 1919, any de la representació i l'edició de l'obra.

Com a detall curiós, cal esmentar l'especificació de la prohibició de reimprimir o de representar l'obra sense el permís dels autors, que s'especifica amb els termes següents:

“Aquesta obra es propiedad de sos autores y ningú podrá reimprimirla ni representarla sense el seu permís o el de la *Sociedad d'Autors Espanyols*.

Els comisionats o representants de dita Sociedad, son els encarregats d'el cobro d'els drets de propiedad.

Queda fet el deposit que marca la lley”.

A continuació apareix una relació dels personatges que apareixeran a l'obra i que són els següents: Herodes, ambaixador, general, Rei Gaspar, Rei Melcion, Rei Baltasar, criat primer, criat segon, ministre primer, ministre segon, Sibil-la, Dimoni, Sa Consciència, reu primer, reu segon, reu tercer, madò Bet Boteta, pastor primer, pastor segon, pastors, dimonions i altres herbes.

El nom de cadascun dels personatges és anunciat i, a continuació, es descriuen minuciosament les característiques físiques de cada personatge: se'n sol especificar l'edat així com també algunes particularitats que els defineixen i els converteixen, sovint, en grotescos.

L'obra se situa a l'època actual (1919) i es representa a un jutjat municipal, celebrant un judici verbal. Al fons destaca el quadre del rei d'Espanya i l'emblema de la Justícia sota la forma d'un balança que tenen un plat més baix que l'altre. També es detalla la situació dels altres elements del decorat: una taula d'escriptori, una campaneta, llibres i un fuet.

S'inicia amb un pròleg que no s'anuncia al títol del llibre, com es fa amb l'acte i l'epíleg. El pròleg se situa al carrer Joan Lliteres un dia feiner a les nou i mitja del matí. Els dos pastors conversen sobre si podran entrar o no al judici. Diuen que en Mitja-Bota vol jugar amb la usura. Els dos pastors parlen sobre el que està bé i malament i el primer no s'atura de repetir “Dale que te crió” a cada frase.

Escena I: ambaixador, criat primer i criat segon. Ambaixador, que es vol informar sobre el tema; criat primer acusa en Mitja-Bota i criat segon el defensa.

Escena II: criat segon. Els desplomats no es deixaran estafar, ara ve el general.

Escena III: criat segon i general. El general anuncia l'arribada del rei Herodes.

Els dos homes estan satisfets de la campanya contra la usura que es du a terme. Senten xiular el tren que du el rei Herodes.

Escena IV: criat segon, general i Herodes. El rei Herodes demanà què passa amb la usura d'ençà que ell no hi és.

Escena V: Herodes i criat segon. Herodes es queixa de l'embull amb què els ha posat en Mitja Bota amb la usura i diu que farà justícia (“Tan avaros i agarrats com són els tres Reis d'Orient i estan en aquest moment pel jutjat embolicats?”).

Escena VI: Herodes, criat segon, general i criat primer. Herodes els demana pels Reis i diuen que estan per entrar.

Escena VII: Herodes, criat segon i criat primer. El rei Herodes vol fer justícia i donar un escarment al poble (pega un cop de puny damunt la taula).

Escena VIII: Herodes, criat segon, general, criat primer, Rei Gaspar, Rei Melcion i Rei Baltasar. Herodes: “sense tocar el violón/me diran vostès qui són”. Els fa declarar. Baltasar és moliner i esgotz i deixa doblers en usura a gran interès ofegant els pobres. Melcion té un negoci de ciment i un despatx de material, i li agraden les dones. Diu que a en Baltasar n'hi dóna amb cullereta per defensar la pesseta però més d'amagat. Gaspar entra de jove a un convent, però després es casa i es fa gestor d'una societat amb els altres dos Reis; diu que és el més viu, més sabut, més usurer... Diu que en Mitja Bota l'ha marejat amb tant d'embull amb la usura. Herodes diu que els farà declarar.

Escena IX: Herodes, criat segon, general i criat primer. Herodes demana per Mitja Bota i el general li diu que ve disfressat de Sibil-la. El fan entrar.

Escena X: Herodes, criat segon i criat primer. Els criats parlen sobre en Mitja Bota, què és o deixa de ser.

Escena XI: Herodes, criat segon, general i criat primer. El general anuncia a Herodes que ha arribat la Sibil-la.

Escena XII: Herodes, criat segon, general, criat primer i Sibil-la. La Sibil-la està disposada a col·laborar. Herodes li demana què li passa amb això de la usura. La Sibil-la s'explica cantant i, tot parodiant el cant de la Sibil-la, explica què passa amb els usurers manacorins. (referència a la publicació *Foch y fum*). Parlen Herodes i la Sibil-la (aquest primer la interpel·la també com a Mitja-Bota). Herodes es mostra convençut per les raons de la Sibil-la- Mitja-Bota i es compromet a fer justícia.

Escena XIII: Herodes, criat segon, General i criat primer. Herodes es troba apurat davant les veritats d'en Mitja-Bota i demana què en pensen els altres. Els envia a cercar.

Escena XIV: Herodes, criat segon i criat primer. Els criats discuteixen com anirà la cosa i se'n van a fer una copa.

Escena XV: Herodes. Monòleg d'Herodes que entén les raons d'en Mitja-Bota però té por dels tres Reis d'Orient. Creu que no pot anar contra la Justícia. Es troba en un bon embolic.

Escena XVI: Herodes i general. El general avisa Herodes que vagi en compte si vol viure tranquil, que en Mitja-Bota ha anat a Amèrica i ha tornat pelat.

Escena XVI: Herodes, general i els dos ministres de la llei. Els dos ministres diuen a Herodes que en Mitja-Bota l'ha enganat. Herodes els diu que es posin d'acord per fer una declaració conjunta. Els ministres s'avancen i parlen entre ells: un d'ells és sord i juguen a un joc de confusions, no s'aclareixen. El ministre segon acaba dient que guanyi qui té raó i que el mentider vagi a l'infern (entre trons i llamps i fosca, apareix l'infern).

Epíleg

Escena I: Dimoni, madò Bet i dimonions. El Dimoni fa un monòleg. Espera els usurers que són a punt d'anar-hi. Fa una tirallonga d'oficis dels qui té dins l'infern. Senten renou i mana als dimonions que preparin calderes per rebre els qui esperen.

Escena II: Dimoni, madò Bet, dimonions, Sa Consciència, condemnat 1r, condemnat 2n i condemnat 3r. Sa Consciència presenta els tres condemnats que du al Dimoni.

Escena III: Dimoni, madò Bet, dimonions, condemnat 1r, condemnat 2n i condemnat 3r. Els condemnats demanen clemència però el Dimoni mana que els posin dins calderes perquè no puguin estafar més doblers, per enemics d'en Mitja-Bota.

(Els dimonis ballen i els condemnats gemeguen; cau el teló)

JA ESTAM LLESTS

Caracterització dels personatges

En general, els personatges que apareixen a l'obra solen ser presentats de manera genèrica, la qual cosa es contraposa a la descripció detallada que fa de cadascun. Per exemple:

“**Herodes:** Missé de 35 anys d'edat, mostatxos negres petitets i ja li comença a foji es pel d'es cap, de tant de cabilá”.

“**Embaixador:** Suplent de Jutjat Municipal de 40 anys d'edat, el cual durá sa banda d'Embaixador.”

“**General:** Secretari de jutjat de 45 anys d'edat, grasset, fuma amb pipa i conversa de cap de nás.”

“**Rey Gaspá:** homo petit, cara alegre y uis de sabetlí, va afeitat per du sa cara neta ja que no hey du sa consciencia.”

Curiosament els personatges solen aparèixer agrupats en blocs de dos o tres personatges, d'aquesta manera contemplam els dos pastors que apareixen a l'inici de l'obra; el rei Herodes, l'ambaixador i el general; els tres Reis, Melcion, Gaspar i Baltasar; el criat primer i el criat segon; el ministre primer i el ministre segon; el Dimoni i Sa Consciència; els tres *Reos*. La Sibil·la, personatge que representa l'autor, és l'únic que apareix de manera individual, defensat per uns i atacat pels altres però sense tenir una vinculació amb cap grup.

Els dos pastors són personatges genèrics i plans que serveixen per introduir l'obra. Actuen com a reclam per fer veure la transcendència dels fets per a tot el poble i el ressò que tenen. Ideològicament se situen un a favor i un en contra de la causa debatuda.

El Rei Herodes té des d'un primer moment una actitud segura i d'autoritat. Té ben clar que farà justícia, caigui qui caigui. “Canta que en so fé justici/ jo vatj contra mi mateix.”

Els dos criats representen un paper semblant al dels dos pastors que apareixen a l'inici de l'obra, però en aquesta ocasió participen de l'acció. També se situen un a cada banda de Mitja-Bota: el criat primer hi està en contra i el segon hi està a favor.

Els Reis Baltasar, Melcion i Gaspar són caracteritzats de manera individual, però el que interessa és que formen una societat “comercial” i que no hi val la tria perquè tots pequen de la mateixa tara de la usura.

Els dos ministres representen un altre paper, més aviat humorístic, ja que un dels dos és sord i el diàleg entre ells es converteix en un seguit de malentesos.

El Dimoni comença l'epíleg amb un monòleg en el qual explica la seva omnipotència sobre tots els sectors socials. Espera els amics d'en Mitja-Bota.

Paper de Mitja-Bota

Mitja-Bota és l'autor i l'autèntic protagonista d'aquesta paròdia. Ja al començament de l'obra, l'ambaixador demana que li expliquin quin és “s'asunto Mitja-Bota”. Com a personatge apareix vestit de Sibil·la, probablement per les connotacions premonitòries i de justícia que té aquesta figura. Queda clar, però, que es tracta de Mitja-Bota, el qual ha triat aquesta indumentària. L'estil del seu parlament és glosat i es representa amb la melodia de la cançó de la Sibil·la tradicional; el mateix Herodes li demana que canti. Mitja-Bota reproduceix el mateix contingut que es troba a la cançó: el foc infernal en què cremaran els injusts. La declaració de la Sibil·la convenç Herodes. A l'epíleg el Dimoni espera els amics d'en Mitja-Bota perquè paguin les culpes. El seu protagonisme és tan gran que fins i tot el seu nom és el darrer mot de l'obra:

“Ja no estafaran may mes
estant dins sa meua rota
perque aquí no heyá dobbés
peró heyá molts d'usurés
inimichs d'en Mitja-Bota”.

Altres elements contextuals

L'obra està situada plenament a Manacor. Per començar els dos pastors es troben al carrer Joan Lliteres i se'n van cap al Jutjat Municipal a presenciar el judici. Al llarg de l'obra senten xiular el tren, que en aquest cas ve de Palma, i que anuncia l'arribada d'Herodes. També s'esmenta el carrer de l'Amargura.

Estil

Es tracta d'un sànet humorístic, una peça escrita en un sol acte, precedit d'un pròleg i amb un epíleg. El pròleg està constituït per una sola escena. L'acte principal apareix dividit en desset escenes i l'epíleg en tres noves escenes. En total parlem de vint-i-una escenes breus.

La representació vendria marcada per tres decorats diferenciats que es distribuïrien respectivament entre el pròleg, que mostra el diàleg exterior entre els pastors; l'acte, que es realitza a un jutjat municipal, i l'epíleg, que transcorre a l'infern.

La característica principal que caracteritza *El Rei Herodes Manacorí* és el to humorístic. L'autor fa una paròdia de l'episodi del rei Herodes tot centrant-se en la realitat manacorina més fidel i estricta. De fet, a l'inici de l'obra fa una descripció tan concreta i detallada dels personatges que resulta inevitable de relacionar-los amb persones reals del moment. La gràcia de Francesc Oliver, però, rau en el fet que comença posant-s'hi a ell per endavant. Es riu d'ell mateix, com un personatge més de l'obra.

També s'ha d'esmentar que, malgrat l'objectiu clar i concret de lluitar contra la usura manacorina, Oliver intenta donar un to de relativa pluralitat a l'obra en el sentit que totes les veus poden ser escoltades.

Quant als personatges, per exemple, s'estableix un paral·lelisme de contraris: un pastor és partidari d'en Mitja-Bota i l'altre li és contrari. I de la mateixa manera passa amb els criats: un parla al seu favor i l'altre està en contra seva. D'aquesta manera es crea una relació de relatiu equilibri que permet a l'autor rebatre els arguments que el perjudiquen i decantar la balança cap als qui el beneficien.

A l'acabament de l'obra no és Herodes qui fa el veredict, sinó que se sobrentén la culpabilitat dels processats i se'ls mostra directament a l'infern com a conseqüència dels seus mals actes.

Aspectes gramaticals, ortogràfics i normatius

En l'apartat gramatical, del primer que ens adonam (ja en el títol) és que aquesta obra no segueix la normativa fabriana (publicada l'any 1913), per tant ens trobam amb una ortografia farcida de formes que avui dia es considerarien incorrectes ja que és fidel a la parla col·loquial del seu moment i s'escriu de manera arbitrària sense seguir cap tipus de norma; és el cas de: *epilech*, *edad*, la coordinada *y* grega en lloc de la llatina usada actualment, *e inspirada*, *vellóns*, *populá*, etc. Aquest fet suposa un major acostament al públic que es veu perfectament reflectit a l'obra. Amb aquest tipus de llengua s'aconsegueix crear un ambient d'aparent improvisació i naturalitat ben adient per als objectius que l'autor pretenia aconseguir.

També trobam nombroses paraules i expressions escrites directament en castellà, per exemple: *feo*, *modo*, *chiste*, *jitano mallorquín*, *pues dale que te crió*, entre d'altres. Sovint, aquests castellanismes són utilitzats per l'autor com a recurs per finalitzar la rima i, a més, li serveixen per intensificar el to humorístic dels versos; amb ells pretén situar la gràcia al final del vers: *es ben publich i notorio[...]* li recitava es Juan Tenorio.

Pel que fa als articles determinants, es fa un ús generalitzat de l'article salat excepte en els casos en què s'ha usat sempre l'article literari, com és el cas dels Reis d'Orient, el nord, el sud, a la dreta, les hores, etc.

La pronominalització apareix tal i com els deim, per això usa: *mos trobam*, *mos ha posat*, *d'aquí no m'hen torn*, *no hen vuy*, *posamó*, etc.

Quant al gènere teatral, hem d'esmentar que hi ha a l'obra trenta-cinc acotacions, generalment d'extensió breu, tant referides directament a un o diversos personatges com les relatives al transcurs de l'obra o al canvi d'escena.

El to del sànet és directe, sense gaires escrúpols ni manies:

“Però volguent fê fortuna
Y anarmén a s'Argentina
Vatj veure una hermosa nina
que semblava estás dijuna
va despertar es meu sexual
y per vení a Manacó
mirantmé hem va feri es có
y ets hàbits tir amb total”.

Apareixen expressions com *Ale Verderol!, tu ets un llengarut, ¿Y no li donaren branca?*, etc. que actuen com a intensificadores i acaben de dotar l'obra del to humorístic que la caracteritza.

Es tracta d'un teatre reivindicatiu a l'estil regeneracionista que, a través de l'humor, pretén plantejar la necessitat de millorar les condicions de vida de la societat del moment.

En conclusió

El Rey Herodes Manacori escrita per Francesc Oliver Billoch -procurador dels tribunals i humorista- i revisada per Jordi Martí Rosselló, és un sàinet humorístic que representa el teatre de l'època a Manacor. El tema principal que tracta és el de la usura, un dels temes que preocupaven la societat manacorina que travessava considerables dificultats econòmiques. Els personatges apareixen descrits de manera minuciosa, la qual cosa fa que siguin fàcilment identificables amb persones reals de l'època que vivien a la mateixa ciutat. Aquest fet suposà una amonestació judicial a l'autor que fou convocat pel jutge. L'estil de l'obra és popular i pretén aconseguir una identificació amb l'espectador a la vegada que cerca l'entreteniment i la rialla.

En definitiva, es tracta d'un document literari important per conèixer la producció dramàtica del moment i, a la vegada, d'un excel·lent material per envestir l'estudi lingüístic del parlar de l'època. No podem deixar d'esmentar, també, el seu valor com a document històric ja que ens ajuda a constatar la situació social i econòmica del Manacor de principis de segle XX.

Aproximació a la bibliografia de Jaume Vidal Alcover

Joan Riera Bordoï i Dolors Domínguez Henares

«Després de tot, pensau que som un home,
una cosa que pensa, mal que no ho vulgui.»

J.V.A.

Introducció

Jaume Vidal Alcover va néixer a Manacor el 29 de maig del 1923, en el si d'una família benestant i nombrosa; fou el segon de sis germans. Va passar la infantesa i l'adolescència entre Manacor, Palma i el Mal Pas, al Port d'Alcúdia, on la seva família passava els estius. Va fer el servei militar a Menorca, entre el 1946 i el 1948. Era nebot del conegut poeta Joan Alcover i Maspons.

Es va llicenciar en Dret el 1946, en Filosofia i Lletres el 1972 i en Romàniques el 1976 a la Universitat de Barcelona; el mateix any es va especialitzar en Filologia Catalana. El 1968 fixà la residència a Barcelona, al costat de la seva companya sentimental, l'escriptora Maria Aurèlia Capmany. Fou professor de literatura catalana i de crítica a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, de l'any 1970 al 1988, i director del Departament de Filologia entre el 1986 i el 1988. El 1984 va ser nomenat catedràtic de Filologia Catalana.

Xavier Gual, encertadament, diu de l'obra de Jaume Vidal que «Va basar la seva obra creativa en la versemblança aristotèlica, on les referències literàries d'un autor erudit es combinen amb la ironia, l'humor i la passió per la vida». Efectivament, fou un amant dels grans clàssics: «Els meus grecs», tal com ell els anomena; gairebé tota la seva obra està amarada de la cultura grecollatina.

Com a gran estudiós de textos d'autors catalans antics, en va publicar alguns com ara *Poema satíric contra el vici i la mala costum del beure*, *El Déu d'amor caçador*, *Liber maiorichinus*, *El plant amorós Ab lo cor trist...*, *La faula*, *Mirall de trobar*, *Art nova de trobar*, *L'Espill o llibre de les dones*, entre d'altres.